

## VI. INFORMACJE

### **1. IX Międzynarodowy Kongres Śpiewu Gregoriańskiego w Poznaniu**

W dniach 30 maja do 4 czerwca 2011 r. odbywał się w Poznaniu Międzynarodowy Kongres Śpiewu Gregoriańskiego zorganizowany przez Sekcję Polską Międzynarodowego Stowarzyszenia Studiów Śpiewu Gregoriańskiego. W kongresie uczestniczyło ponad trzystu specjalistów z najbardziej znaczących ośrodków z całego świata, m.in. ze Stanów Zjednoczonych, Włoch, Niemiec, Japonii i Ameryki Łacińskiej.

Wśród uczestników kongresu był prof. Johannes Berchmans Göschl, prezes zarządu głównego Międzynarodowego Stowarzyszenia Studiów Śpiewu Gregoriańskiego i profesor Uniwersytetu Muzycznego w Monachium, prof. Nino Albarosa z Papieskiego Instytutu Muzyki Sakralnej w Rzymie i prof. Giovanni Conti z Uniwersytetu Muzycznego i Konserwatorium w Lugano w Szwajcarii. Muzykolodzy dyskutowali m.in. o podstawach interpretacji śpiewu gregoriańskiego, o praktyce wykonawczej śpiewu i o zagadnieniach rytmu gregoriańskiego.

Uroczystej Mszy św. na rozpoczęcie kongresu przewodniczył abp Stanisław Gądecki, w trzecim dniu kongresu – bp Stefan Cichy, a na zakończenie – bp Piotr Jarecki. Kongres odbywał się według programu, umieszczonego na stronie [www.choral.pl](http://www.choral.pl).

Warto tu dodać, że Papieski Instytut Muzyki Sakralnej w Rzymie obchodzi w tym roku 100-lecie swego istnienia. Z okazji tego jubileuszu papież Benedykt XVI skierował w dniu 31 maja 2011 r. list na ręce kard. Zenona Grocholewskiego, Wielkiego Kanclerza tej uczelni specjalny list. Włoski oryginał tego listu znajduje się na stronie [press.catholica.va/news\\_services/bulletin/news/27574.php?index=27574&po\\_date=31.05.2011&lang=ge](http://press.catholica.va/news_services/bulletin/news/27574.php?index=27574&po_date=31.05.2011&lang=ge).

### **2. Sympozjum liturgiczne na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach**

W dniu 19 maja 2011 r. Zakład Liturgiki i Homiletyki Wydziału Teologicznego UŚ w Katowicach przy współudziale Papieskiej Akademii Teologicznej w Watykanie zorganizował międzynarodową konferencję naukową: *Wychowanie do liturgii i przez liturgię*. Konferencja składała się z dwóch części.

W pierwszej części po powitaniu przez dziekana Wydziału było sześć dwudziestominutowych referatów (w nawiasach podajemy nazwiska referentów). *Historia zbawienia jako zaplanowane i realizowane przez Boga działanie* (dr B. Urbanek, UŚ), *Rok liturgiczny to historia zbawienia dziś* (ks. prof. dr hab. H.J. Sobeczko, UO), *Istota i potrzeba planowania oraz projektowania w duszpasterstwie* (ks. prof. dr hab. M. Ostrowski, UPJP II), *Przygotowanie niedzielnej Eucharystii – w zgodzie z duszpasterskim programem i we współpracy z liturgicznymi zespołami* (ks. dr S. Szczepaniec, UPJP II), *Przygotowanie homilii niedzielnej w harmonii z planem duszpasterskim* (ks. prof. dr M. Augé, Instytut S. Anselmo – Rzym), *Proces wychowania muzycznego w kluczu odpowiedzialnego planu duszpasterskiego* (ks. prof. UŚ dr hab. A. Reginek, UŚ).

Po dyskusji i przerwie na kawę wygłoszone zostały kolejne referaty: *Potrzeba planowania pobożności ludowej w ramach parafialnego duszpasterstwa* (ks. prof. UŚ

dr hab. I. Celary, UŚ), *Projektowanie aranżacji plastycznych w przestrzeni liturgicznej* (s. dr hab. A. Sielepin, UPJP II), *Projektowanie i/albo adaptowanie świątyń* (ks. dr H. Pyka, dyrektor Muzeum Archidiecezjalnego, Katowice), *Liturgia szczytem i źródłem dla duszpasterskich i życiowych przedsięwzięć Kościoła* (ks. prof. UŚ dr hab. A. Żądło, UŚ), *Wychowanie do właściwego rozumienia i dowartościowania procesu weryfikacji przebytej drogi* (prof. dr hab. W. Świątkiewicz, UŚ) i *Wychowanie do liturgii drogą do właściwego jej przeżywania, opartego o integralną formację osoby ludzkiej* (ks. prof. dr M. Sodi, UPS – Rzym). Po tych referatach miała miejsce również dyskusja, którą zamknął bp Stefan Cichy, przewodniczący Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów.

### **3. Obchody jubileuszu 65-lecia Instytutu Historii Sztuki w Lublinie**

W dniu 19 maja 2011 r. w Sali Rady Wydziału Nauk Humanistycznych w KUL w Lublinie Instytut Historii Sztuki KUL obchodzono jubileusz 65-lecia działalności naukowej i dydaktycznej tego Instytutu. Po przywitaniu gości miały miejsca wystąpienia Dyrektora Instytutu prof. Ryszarda Kasperowicza, a następnie trzech profesorów mówiło na następujące tematy: prof. Maria Porzęcka – *Historia sztuki dzisiaj*, prof. Jadwiga Kuczyńska – *Niemal półwiecze w jednej szkole* i ks. prof. Ryszard Karpiński – *Główne nurty badań ikonograficznych w Katedrze Historii Sztuki Sakralnej*. Miały też miejsce prezentacje studenckie zatytułowane: *Młode badania w Instytucie Historii Sztuki KUL*, wręczenie nagrody im. Prof. Andrzeja Ryszkiewicza oraz pokaz etiudy filmowej *OlimpIHS*.

W ramach obchodu jubileuszu w Galerii 1 im. B. Słomki w gmachu głównym KUL otwarto wystawę *Porta Fidei – Credo ... Książki Profesor Ryszard Karpiński, fotogramy drzwi Płockich w Nowogrodzie Wielkim w Rosji*. Ponadto obchodom jubileuszu towarzyszyły wystawa fotografii poświęcona dziejom Instytutu i wystawa książek Pracowników IHS KUL.

### **4. Sympozjum na temat stałego diakonatu na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego**

W dniu 18 maja 2011 r. odbyło się na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego sympozjum na temat: *Diakonat stały w służbie Kościoła lokalnego* przygotowane przez Instytut Liturgii, Muzyki i Sztuki Sakralnej.

Po wprowadzeniu przez Dziekana Wydziału ks. prof. Rabieja uczestnicy wysłuchali najpierw referatu dr. hab. M. Marczewskiego z Lublina: *Diakonat stały w starożytności chrześcijańskiej i po II Soborze Watykańskim* odczytanego przez ks. prof. UO dr. hab. Erwina Mateję. Z kolei bp prof. dr hab. A. Czaja mówił na temat *Dlaczego stały diakonat w diecezji – uzasadnienie teologiczne*, a po nim zagadnienie *Formacja intelektualna i pastoralna diakonów stałych w Kościele powszechnym* przedstawił ks. prałat dr hab. R. Selejda z Rzymu. Po przerwie były jeszcze dwa wystąpienia. Na temat *Wprowadzenie stałego diakonatu w diecezji opolskiej (modele formacyjne)* mówił ks. prof. dr hab. H. J. Sobeczko, a na temat *Moja posługa stałego diakona (świadectwo)* mówił diakon Christian Gawenda z Kolonii. Po referatach mia-

ła miejsce dyskusja i podsumowanie oraz zakończenie sympozjum. W sympozjum uczestniczył bp Stefan Cichy, przewodniczący Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów.

### **5. Sympozjum liturgiczne na PWT we Wrocławiu**

Dnia 17 maja 2011 r. odbyło się na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu Sympozjum liturgiczne na temat *Znaczenie i działalność Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów*.

Sympozjum rozpoczęło się Eucharystią w archikatedrze wrocławskiej, której przewodniczył Antonio Kadr. Cañizares Llovera, prefekt Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Po Mszy św. w auli Wydziału powitał gości ks. prof. dr hab. Waldemar Irek, rektor PWT. Następnie uczestnicy: księża, klerycy i siostry zakonne wysłuchali czterech referatów. Pierwszy referat *Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów – znaczenie i zadania* wygłosił kard. Antonio Cañizares Llovera, prefekt Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Drugi referat *Stan prac nad dokumentami bieżącymi we współpracy pomiędzy Konferencją Episkopatu Polski i Kongregacją ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów* przedstawił ks. dr Arkadiusz Nocoń, pracownik Kongregacji. Po tym głosie uczestnicy odśpiewali *Regina caeli*. Po tej antyfonie maryjnej prof. Roberto Fusco, pracownik Kongregacji przedstawił zagadnienie: *Nadanie tytułu bazyliki mniejszej znakiem szczególnej więzi z Kościołem Rzymskim i z osobą Następcy św. Piotra*. W czwartym referacie ks. prof. dr hab. Helmut Jan Sobeczko z Uniwersytetu Opolskiego mówił ten temat *Działalność Komisji Konferencji Episkopatu Polski ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w latach 2001-2011*. Całość zakończyła modlitwa i wspólny Obiad w Sali senatu PWT we Wrocławiu.

### **6. Wizyta Prefekta Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w diecezji legnickiej**

W dniach od 15 do 17 maja 2011 r. na zaproszenie bpa Stefana Cichego – biskupa legnickiego, przybył do diecezji legnickiej kard. Antonio Cañizares Llovera. Głównym powodem wizyty w Polsce było ogłoszenie kościoła p.w. Świętych Erazma i Pankracego w Jeleniej Górze bazyliką mniejszą. Uroczysta Eucharystia miała miejsce w IV Niedzielę Wielkanocną – 15 maja o godz. 18:00. Eucharystię transmitowaną przez Telewizję Trwam i Radio Maryja, koncelebrowali liczni kapłani, w tym abp Marian Gołębiewski – metropolita wrocławski, bp Adam Bałabuch – biskup pomocniczy świdnicki oraz bp Stefan Cichy – biskup legnicki, bp Marek Mendyk – biskup pomocniczy legnicki oraz kilkudziesięciu prezbiterów.

Celebrację poprzedził udział Dostojnego Gościa oraz osób mu towarzyszących (ks. prałat Jorge Fernando Quiñones Alecio – sekretarz ks. Kardynała, ks. prałat Arkadiusz Nocoń i pan prof. Roberto Fusco – pracowników Kongregacji) w drugiej części konferencji naukowej: „Parafialny Kościół Miejski w Jeleniej Górze. Historia i teraźniejszość” zorganizowanej z okazji ogłoszenia kościoła p.w. Świętych Erazma i Pankracego w Jeleniej Górze bazyliką mniejszą. Podczas uroczystej sesji prowadzonej przez ks. prof. dra hab. Pawła Bortkiewicza TChr, wygłoszone zostały trzy referaty: „Patrocinium Jeleniogórskiej fary” – dr Wacław Szetelnicki; „Patronat Miasta nad

Kościółem Miejskim w Jeleniej Górze. Historia i stan aktualny” – mgr Ivo Łaborewicz; „Protektorat nad rzymską bazyliką św. Pankracego” – ks. dr Mariusz Majewski. Całość zakończyło słowo Kardynała, w którym zwrócił szczególną uwagę na łączącego go z Jelenią Górą więź, zawartą w tytule jeleniogórskiej bazyliki i jego kościoła tytularnego – bazyliki św. Pankracego w Rzymie.

W drugim dniu goście odwiedzili ważne dla życia diecezji miejsca, a pośród nich: Katedrę Legnicką, Diecezjalne Sanktuarium św. Jadwigi Śląskiej w Legnickim Polu oraz Diecezjalne Sanktuarium Maryjne w Krzeszowie. Tam o godz. 18.00 kard. Cañizares Llovera wraz z miejscowymi biskupami i licznie przybyłymi prezbiterami, przewodniczył diecezjalnemu dziękczynieniu za beatyfikację papieża Jana Pawła II.

W ostatnim dniu wizyty na Dolnym Śląsku Hierarcha przewodniczył Eucharystii w Archikatedrze św. Jana Chrzciciela we Wrocławiu (godz. 9.00). We Mszy św. koncelebrowanej przez biskupów i prezbiterów z Metropolii Wrocławskiej uczestniczyli alumni diecezjalnych i zakonnych seminariów duchownych związanych z Papieskim Wydziałem Teologicznym we Wrocławiu. Po zakończonej Eucharystii w Auli PWT we Wrocławiu odbyło się sympozjum liturgiczne, o którym mowa wyżej. Ostatnim punktem wizyty był uroczysty obiad w sali Senatu PWT we Wrocławiu.

## **7. Sympozjum w Rzymie poświęcone *Motu proprio Summorum Pontificum***

W dniach 13-16 maja 2011 r. odbyło się w Rzymie sympozjum poświęcone *Motu proprio Summorum Pontificum*. W dniu 13 maja wieczorem miało miejsce wprowadzenie do tego sympozjum przeznaczone dla kapłanów, diakonów, zakonników i kleryków. Ta część odbyła się w parafii SS. Trinità dei Pellegrini. Wprowadzenia dokonał o. Vincenzo M. Nuara OP, moderator sodalicii *Amicizia Sacerdotale Summorum Pontificum* i ks. Joseph Kramer F.S.S.P., proboszcz wspomnianej parafii, po czym uczestnicy odmawiali różaniec i śpiewali *Litanie Loretańską*. Z kolei miała miejsce konferencja n.t. *Liturgia i życie kapłańskie* wygłoszona przez o. Cassiana Folsom O.S.B., przeora klasztoru w Nursji. Na zakończenie tego spotkania sprawowano nieszpory pod przewodnictwem bpa Athanasiusa Schneidera C.R.S.C. z Astany, połączone z aktem poświęcenia kapłanów Niepokalanemu Sercu Maryi i błogosławieństwem eucharystycznym.

Głównym dniem obrad była sobota 14 maja. Odbywały się one w auli Papieskiego Uniwersytetu św. Tomasza z Akwinu (Angelicum). Poprzedziła je Msza św. w kościele św. Dominika i Sykstusa. Same obrady zaczęto śpiewem *Veni Creator*, po czym słowa pozdrowień wygłosili: dr Angelo Pulvirenti, przewodniczący Stowarzyszenia *Giovani e Tradizione* (Młodzi i Tradycja), o. Vincenzo M. Nuara OP, przewodniczący honorowy tego Stowarzyszenia. Potem miały miejsca wspomnienia oglądane z wideo.

Od godz. 9.30 do 13 przedstawione zostały następujące zagadnienia: *Święta Liturgia, życiem Kościoła* (kard. Antonio Cañizares Llovera, prefekt Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów). *Duch liturgii, liturgia Ducha* (bp Marc Aillet z Bayonne), *Starożytna Liturgia Kościoła, most ekumeniczny* (kard. Kurt Koch, przewodniczący papieskiej Rady ds. Propagowania Jedności chrześcijan) i *Święcenia niższe i święta służba ołtarza* (bp Athanasius Schneider C.R.S.C., bp pomocniczy z Astany).

Popołudniową część obrad poprzedziła modlitwa różańcowa, a po niej ks. prałat Guido Pozzo, sekretarz Papieskiej Komisji Ecclesia Dei mówił na temat *Motu proprio*

*Summorum Pontificum*, bilans i perspektywy. Z kolei uczestnicy wysłuchali trzech referatów: *Sakrament święceń w Pontificale Romanum (editio typica z 1961-62). Refleksja teologii liturgicznej* (Prof. dr Nicola Bux, Instytut Teologiczny w Bari), *Początki apostołsko-patrystyczne "Mszy Trydenckiej"* (s. M. Francesca od Niepokalanej, F.I. di Citta di Castello), *Łacina językiem liturgicznym Kościoła i katolicykości* (prof. Roberto de Mattei, Uniwersytet Europejski w Rzymie). Słowo podsumowujące wygłosił o. Vincenzo M. Nuara O.P. Na zakończenie był śpiew *Te Deum* i błogosławieństwo eucharystyczne. Tej części sympozjum przewodniczył kard. Dario Castrillon Hoyos, emerytowany przewodniczący Papieskiej Komisji Ecclesia Dei).

W niedzielę 15 maja w bazylice św. Piotra na Watykanie sprawowano Mszę św. według rytu nadzwyczajnego, a w południe uczestnicy sympozjum wzięli udział w modlitwie *Regina Caeli* na Placu św. Piotra.

## **8. Europejska konferencja: Liturgia i katecheza w katechumenacie**

Taki był tym razem temat europejskiej konferencji EuroCat 2011, która w tym roku odbyła się w dniach 5 – 9 maja w malowniczym belgijskim mieście Gandawie (Ghent). Konferencja ta co dwa lata odbywa się w innym kraju, gromadząc przedstawicieli prawie wszystkich krajów Europy, zajmujących się chrześcijańską inicjacją dorosłych, czyli wstępną formacją liturgiczną. Jest to spotkanie interkonfesyjne. W tym roku udział wzięło 65 uczestników z osiemnastu krajów. Reprezentowane były też kraje środkowej i wschodniej Europy (aż trzy osoby reprezentowały Federację Rosyjską – 2 z Moskwy i jedna z Sankt Petersburga). Po raz pierwszy na tym forum pojawiły się delegacje z Malty i Albanii, która była reprezentowana przez biskupa Georgie Frendo, przewodniczącego Komisji Episkopatu ds. Liturgii i Katechezy. Byli reprezentanci wspólnoty luterńskiej ze Szwecji i Finlandii oraz jedna przedstawicielka cerkwi z Finlandii.

Temat spotkania, który wybitnie podkreślał opcję liturgiczną, został podjęty ze względu na coraz częstsze przypadki zaniedbywania obrzędów liturgicznych i znaczenia liturgii w procesie chrześcijańskiego wtajemniczenia. W związku z tym konferencja została bogato wyposażona w fachowe teologiczne wykłady na ten temat, do których można było się ustosunkować podczas dyskusji. W pierwszym dniu zaprezentowano trzy wykłady: Prof. Joris Polfliet z rodzimej Gandawy przedstawił temat „*Ordo initiationis christianae adultorum* – rytuał i jego umiejscowienie w procesie inicjacji ze szczególnym uwzględnieniem liturgii jako zasady przewodniej”. Znany liturgista i profesor uniwersytetu w Brukseli i w Paryżu Paul De Clerck przybliżył podstawowe zagadnienia liturgii i jej wymiar katechetyczny w wykładzie „Liturgia jako/ i katecheza”. Prof. Reimund Bieringer z uniwersytetu w Leuven, będąc także zaangażowany w duszpasterstwie akademickim, przedstawił wykład na temat „Znaczenie Dnia Pańskiego w katechumenacie. Wspólnota i rok liturgiczny”.

Drugi dzień konferencji obejmował dwie komplementarne części. Teoretyczną wypełnił wykład patrologa prof. Isaia Gazzola z Paryża, który zajął się zagadnieniem mystagogii jako terminu patrystycznego i jego adaptacji we współczesnym życiu chrześcijańskim. Wygłosił on wykład pt. „Relacja katechezy i liturgii w procesie mystagogii przed, w trakcie i po zakończeniu okresu inicjacji chrześcijańskiej”. Druga część dnia została przeznaczona na zajęcia praktyczne, czyli wizyty w ośrodkach katechumenalnych w czterech miastach: Gandawie, Brukseli, Antwerpii i Tournai. Mo-

gliśmy się tam spotkać z katechistami i neofitami. W dużej mierze duszpasterstwo katechumenalne prowadzone jest przez świeckich.

Kolejny dzień spotkań, który przypadał w niedzielę, skupiał uwagę na Eucharystii. Najpierw była wspólna celebracja w kościele parafialnym, a po niej odbył się wykład belgijskiego uczonego, prof. Petera Schmidta, biblisty i historyka sztuki, na temat dzieła flamandzkich malarzy braci Van Eyck „Adoracja mistycznego Baranka”, które po południu mogliśmy podziwiać w oryginale, przechowywanym w katedrze św. Bawona w Gandawie.

Poza wykładami i dyskusjami, konferencja miała charakter spotkania formacyjno-informacyjnego. Poza modlitwą, lekturą Listu Episkopatu Francuskiego o Wigilii paschalnej i refleksją na ten temat prowadzoną w grupach, przedstawiciele poszczególnych krajów przybliżali działalność katechumenatu w swoich ośrodkach i specyfikę ich środowisk. Wszyscy jednomyślnie podkreślali uniwersalność i integralność metody chrześcijańskiego wtajemniczenia, która może być modelem wszelkiego duszpasterstwa. Głównym atutem tej metody jest ożywianie wiary i relacji osobowej z Bogiem oraz wymiar liturgiczny, który zapewnia realia przemieniającego doświadczania wiary.

s. Adelajda Sielepin CHR  
Kraków, UPJPII

## **9. IX Międzynarodowy Kongres Liturgiczny z okazji 50-lecia Papieskiego Instytutu Liturgicznego Anselmianum w Rzymie**

W dniach 4-6 maja 2011 r. odbywał się w Rzymie IX Międzynarodowy Kongres Liturgiczny pod hasłem „Papieski Instytut Liturgiczny między wspomnieniem a pro roctwem (Il Pontificio Istituto Liturgico tra memoria e profezia)“. Kongres został zorganizowany z okazji 50-lecia Papieskiego Instytutu Liturgicznego Anselmianum

Pierwszy dzień Kongresu, 4 maja 2011 r. poświęcony był studium liturgii w PIL w ciągu 50 lat. Na rozpoczęcie Kongresu odśpiewano hymn *Veni, Sancte Spiritus*, po czym przemawiali: o. Juan Javier Flores Arcas, O.S.B., Rektor Instytutu, o. Notker Wolf, O.S.B., Opat Prymas i Wielki Kanclerz Instytutu oraz kard. Zenon Grocholewski, Prefekt Kongregacji Edukacji Katolickiej.

Pierwszy referat podczas sesji przedpołudniowej p.t. „Początki Papieskiego Instytutu Liturgicznego“ wygłosił o. prof. P. Pius Engelbert, O.S.B. W czasie sesji popołudniowej ks. prof. prałat Crispino Valenziano mówił na temat: *O Feliciora usque suscipiat incrementa* (Jan XXIII dla Papieskiego Instytutu Liturgicznego – 5.VI.1962).

Po tym wykładzie świadectwa dawali: abp Sergio Pagano, Prefekt Tajnego Archiwum Watykańskiego, bp emeryt z Sora-Aquino-Pontecorvo Luca Brandolini, ks. prałat Diego Ravelli, s. Weronika Yong, SPC i o. Olivier Sarr, O.S.B.

O godz. 19.00 uczestnicy wzięli udział w nieszpórach wraz ze wspólnotą zakonną oraz w przyjęciu.

W czwartek 5 maja 2011 r. wykłady kongresu odbywały się w Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie. Ich tematem było *Papieski Instytut Liturgiczny (PIL) w służbie Magisterium i Kościoła*. Jako pierwszy w sesji przedpołudniowej o. prof. Matias Augé, CMF mówił n.t. Metoda nauczania wielkich mistrzów PIL: świadectwo. Następnie zagadnienie liturgia i ekumenizm przedstawił ks. prof. David Holton z Pragi (Rep. Czeska), zaś na temat *Liturgia i przyszłość Kościoła* mówił br.

Enzo Bianchi, przeor z Bose.

Po wykładach była dyskusja i podsumowanie.

Sesję popołudniową refleksją *Między wspomnieniem a proroctwem: dynamizm tradycji odziedziczonej, ubogaconej i przeniesionej w drugą generację PIL* rozpoczął ks. prof. prałat. Renato De Zan, a po nim na temat *Liturgia i formacja* przemawiał ks. prof. Roberto Russo z Montevideo (Urugwaj). Jako trzeci w tej sesji wystąpił kard. Godfried Danneels, arcybiskup emeryt z Mechelen-Brussel. Mówił on o nauczaniu liturgii w służbie Kościoła. Dyskusja i podsumowanie zakończyły ten dzień obrad.

W piątek, 6 maja 2011 r. obrady odbywały się również w Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie. Sesję popołudniową poprzedziła audiencja prywatna u papieża Benedykta XVI w Sali Klementyńskiej na Watykanie, zaś po południu były dwa wykłady i dyskusja panelowa. O liturgii pastoralnej mówił ks. prof. Paul Turner, z Cameron w stanie Missouri (USA), temat *Liturgia i misje*, przedstawił kard. José da Cruz Policarpo, Patriarcha Lizbony. W dyskusji okrągłego stołu zatytułowanej: od refleksji teologicznej do praktyki duszpasterskiej udział wzięli: o. prof. Giuseppe Midili, O. Carm., o. prof. Thomas Pott, O.S.B., ks. prof. Roberto Russo, prof. Paul Turner i prof. Markus Tymister. Końcowego podsumowania kongresu dokonał o. prof. Ephrem Carr, O.S.B. przewodniczący Papieskiego Instytutu Liturgicznego.

## **10. Uroczystości beatyfikacyjne Jana Pawła II i dziękczynienia**

Uroczystości beatyfikacyjne papieża Jana Pawła II poprzedziło w Rzymie wieczorem w dniu 30 kwietnia 2011 r., czuwanie modlitewne na Circo Massimo. Brało w nich udział ponad 200 tysięcy wiernych. Uczestnicy słuchali świadectw o świętości Sługi Bożego Jana Pawła II wypowiedzianych przez kard. Stanisława Dziwisza, wieloletniego rzecznika prasowego Stolicy Apostolskiej Joachino Navarro-Vals i s. Marie Simon-Pierre, która została uzdrowiona za wstawiennictwem Sługi Bożego Jana Pawła II. Po świadectwach modlono się na różańcu rozważając tajemnice światła w łączności z wiernymi w Sanktuariach na różnych kontynentach.

Sama beatyfikacja miała miejsce na Placu św. Piotra w Rzymie a przewodniczył jej papież Benedykt XVI. Koncelebrowali z nim księża kardynałowie i abp Mieczysław Mokrzycki, wieloletni sekretarz bł. Jana Pawła II. Na te uroczystości przybyli przedstawiciele rządów wielu krajów oraz półtoramilionowa rzesza wiernych.

Dziękczynienie diecezji rzymskiej za dar beatyfikacji miało miejsce na Placu św. Piotra w dniu 2 maja. Brali w nim udział także Polacy i przedstawiciele innych krajów. Przewodniczył mu kard. Tarcisio Bertone, Sekretarz Stanu, a koncelebrowali z nim liczni kardynałowie, biskupi i prezbiterzy. Plac św. Piotra wypełniony był bardzo liczną rzeszą wiernych

Polacy, którzy przybyli do Rzymu na beatyfikację, dziękowali za nią 3 maja 2011 r. w bazylice Santa Maria Maggiore. Mszy św. przewodniczył kard. Stanisław Dziwisz, a homilię wygłosił abp Józef Kowalczyk, Prymas Polski.

Polacy dziękowali za beatyfikację w kraju w wielu diecezjach. Z udziałem Episkopatu Polski odbyło się wielkie dziękczynienie w Krakowie w ramach obchodów ku czci św. Stanisława, biskupa i męczennika. Przewodniczył mu kard. Camilo Ruini. Dziękczynieniu diecezji legnickiej za dar beatyfikacji przewodniczył w Krzeszowie kard. Antonio Cañizares Llovera, prefekt Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów.

## **11. II Ogólnopolska Pielgrzymka Muzyków Kościelnych na Jasną Górę**

W dniu 7 maja 2011 r. odbyła się II Ogólnopolska Pielgrzymka Muzyków Kościelnych na Jasną Górę zorganizowana przez ich Krajowego Duszpasterza o. Nikodema Kilnara. Wzięło w niej udział około tysiąca muzyków. Pielgrzymka odbyła się według programu opublikowanego w poprzednim „Anamnesis”. Uczestniczył w niej przewodniczący Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów – bp Stefan Cichy, który na zakończenie sprawował Eucharystię i wygłosił homilię.

## **12. Sympozjum o słowie Bożym na KUL**

Instytut Nauk Biblijnych KUL, Instytut Homiletyki i Liturgiki KUL, Instytut Ekumeniczny oraz Dzieło Biblijne zorganizowały w dniach 30-31 marca 2011 r. wiosenne sympozjum ogólnopolskie pt. *Moc Słowa Pańskiego. Adhortacja apostolska VERBUM DOMINI w refleksji biblijno-teologicznej*. Było ono poświęcone opublikowanej 30 września 2010 r. adhortacji apostolskiej VERBUM DOMINI o Słowie Bożym w życiu i misji Kościoła. Sympozjum składało się z dwóch części, odpowiednio do struktury papieskiego dokumentu. Pierwsza z nich poświęcona była zagadnieniom biblijnym adhortacji, a druga problematyce liturgiczno-homiletycznej oraz ekumenicznej zawartej w VERBUM DOMINI.

W dniu 30 marca miała miejsce część biblijna sympozjum. Otwarcia Sympozjum dokonali ks. prof. dr hab. M. Kalinowski, dziekan Wydziału Teologii KUL i ks. prof. dr hab. H. Witczyk, dyrektor Instytutu Nauk Biblijnych KUL. Sesji I przewodniczył ks. prof. dr hab. H. Witczyk, a referaty wygłaszali dr hab. K. Mielcarek (KUL), *Dynamizm i eklezjotwórcza moc Słowa na podstawie formuł zawartych w Dz 6,7; 12,24; 19,20*, ks. prof. dr hab. W. Rakocy (KUL), *Moc Pawłowego słowa w obliczu grzechów Koryntian*, ks. dr hab. D. Dziadosz (KUL), *Spór o wiarygodność proroka. Ryt konsultacji Boga w 1 Krl 22*, ks. dr hab. W. Pikor (KUL), *Dynamizm słowa Bożego w świetle Księgi Jeremiasza*.

Sesji II przewodniczył ks. dr hab. S. Szymik, prof. KUL, a referaty głosili ks. prof. dr hab. A. Tronina (KUL), *Teologia słowa w Mdr 18,5-25*, ks. prof. dr hab. A. Paciorek (KUL), *Moc słowa - przypowieść o siewcy (Mk 4,3-20 par.)*, ks. dr hab. M.S. Wróbel, prof. KUL (KUL), *Bóg przemawiający w misterium swego milczenia (Mt 27,46)*, ks. prof. dr hab. H. Witczyk (KUL), *„Tym, którzy je przyjęli, dało moc, aby się stali dziećmi Bożymi” (J 1,12)*.

Sesji III przewodniczył ks. dr H. Drawnel, wykłady mieli: ks. dr M. Kowalski (Kielce), *Logos katallagēs (2 Kor 5,19)*. „Słowo” jednające świat z Bogiem i jego ambasadorem, ks. dr W. Popielewski, OMI (Obra), *Ten który jest, który mówi i który zwycięża (Ap 19,11-21)* i ks. dr hab. S. Hareźga, prof. KUL (KUL), *Aktualność teologiczno-pastoralna adhortacji apostolskiej Verbum Domini dla Kościoła w Polsce*.

W dniu 31 marca odbyła się część liturgiczno-homiletyczna sympozjum.

Sesji IV przewodniczył ks. dr hab. Czesław Krakowiak, prof. KUL, referaty natomiast głosili: ks. prof. dr hab. Jacek Nowak, SAC (UKSW), *Biblijna teologia liturgii*, ks. dr Piotr Kulbacki (KUL), *Sakramentalny wymiar słowa Bożego w liturgii* i ks. dr Dominik Ostrowski (PWT Wrocław), *Lekcjonarz eklezjalną interpretacją słowa Bożego*.



Sesji V przewodniczył ks. dr hab. Włodzimierz Broński, prof. KUL, przemawiali na niej ks. dr hab. Stanisław Dyk, prof. KUL (KUL), *Zbawcza moc homilii*, ks. prof. dr hab. Jan Twardy (UŚ Katowice), *Konieczność poprawienia jakości homilii* i ks. prof. dr hab. Władysław Głowa (KUL), *Integrująca funkcja homilii w całej liturgii*.

Sesji VI przewodniczył ks. dr Sławomir Pawłowski KUL, natomiast referaty głosił: ks. dr Marcin Składanowski (WSD Drohiczyń), *Słowo Boże w życiu Kościoła rzymskokatolickiego. Adhortacja Verbum Domini czytana przez katolika*, ks. lic. Artur Aleksiejuk (ChAT Warszawa), *Słowo Boże w życiu Kościołów prawosławnych. Adhortacja Verbum Domini czytana przez prawosławnego*, ks. dr Dariusz Chwastek (ChAT Warszawa), *Słowo Boże w życiu Kościołów protestanckich. Adhortacja Verbum Domini czytana przez luteranina*.

Na zakończenie podsumowania sympozjum dokonali ks. dr hab. Bogusław Migut, prof. KUL oraz ks. dr hab. Przemysław Kantyka, prof. KUL.

### **13. Sesja o wymiarach świętości Jana Pawła II w Warszawie**

„Wymiary świętości Jana Pawła II” to tytuł sesji, jaką zorganizowali warszawskie Archidiecezjalne Centrum Informacji i Katolicka Agencja Informacyjna w dniu 23 marca 2011 r. w Warszawie. Sesja odbywała się w rezydencji Arcybiskupów Warszawskich przy ul. Miodowej 17.

Otwarcia i wprowadzenia do sesji dokonał kard. Kazimierz Nycz, metropolita warszawski, po czy referenci przedstawili następujące zagadnienia: kard. Stanisław Ryłko, przewodniczący Papieskiej Rady ds. Świeckich, *Jan Paweł II o roli świeckich w Kościele*, red. Janusz Poniewierki, *Biografia Jana Pawła II, punkty kluczowe*, o. Maciej Zięba OP, *Kościół III Tysiąclecia*, ks. prof. Andrzej Szostek MIC, b. rektor KUL, *Wymiary świętości Jana Pawła II*, abp Mieczysław Mokrzycki, metropolita lwowski, *Jan Paweł II, zwyczajny święty – jakim go znałem*, bp Tadeusz Pierożek, *Przebieg procesu beatyfikacyjnego* i s. Elżbieta Siepak ze Zgromadzenia Matki Bożej Miłosierdzia, *Papież Miłosierdzia*.

Po tych wystąpieniach miał miejsce panel n. t. *Jan Paweł II, człowiek święty*. Uczestniczyli w nim kard. Kazimierz Nycz, abp Mieczysław Mokrzycki i Jacek Moskwa. Po dyskusji zakończono sympozjum. Podsumowując debatę, kard. Kazimierz Nycz powiedział, że Jan Paweł II był zwyczajny w tym, co robił, ale niezwykły przez swoją więź z Bogiem. Widział też, doceniał i podkreślał rolę świeckich w Kościele.

### **14. Duszpasterze o adoracji i ruchu na rzecz wolnej niedzieli**

Dyrektorzy wydziałów duszpasterskich, duszpasterze krajowi i delegaci różnych środowisk obradowali w Warszawie nad programem roku duszpasterskiego 2011-2012, który przebiegać będzie pod hasłem „Kościół naszym domem”, a rozpocznie się 27 listopada br. W dwudniowym zjeździe brał udział przewodniczący Komisji Duszpasterstwa Konferencji Episkopatu Polski, abp Stanisław Gądecki.

Następny rok duszpasterski ma przyczynić się do większego zaangażowania świeckich w życie Kościoła, parafii, kształtowanie większej odpowiedzialności. Celem programu jest rozbudzenie struktur komunijnych, czyli Rad Duszpasterskich, Rad Ekonomicznych, a także Rad Społecznych przy biskupie diecezji. Takich Rad jest w całym kraju wiele, jednak ich istnienie – jak podkreślił abp Gądecki – nie przekłada się na realny

wpływ na życie parafii i diecezji. Od 11 do 17 września br. trwać będzie w Polsce pierwszy „Tydzień Wychowania w Polsce” pod hasłem: „Zacznijmy wychowywać!”. Otworzy go list pasterski czytany w pierwszą niedzielę września. Na Tydzień złożą się spotkania o charakterze modlitewnym, formacyjnym oraz edukacyjnym. Towarzyszyć temu będą prelekcje dla środowisk wychowawców, nauczycieli i rodziców. Parafie otrzymają specjalne materiały katechetyczne.

Ks. Stanisław Szczepaniec z Krakowa przybliżył jedną z propozycji duchowego przygotowania do beatyfikacji Jana Pawła II. Miałoby nią być tworzenie w parafiach wspólnot adoracyjnych – ruchu modlitewnego, inspirowanego życiem i nauczaniem Papieża-Polaka, zainicjowanym przez krakowskie Centrum Jana Pawła II „Nie lękajcie się!”. Ruch „Adoremus” tworzą osoby, które przychodzą systematycznie na adorację Najświętszego Sakramentu w parafiach i sanktuariach. W tym celu kościoły powinny być otwarte dłużej, gdyż wielu wiernych przez większość dnia pracuje, mając czas na modlitwę tylko wieczorem.

Spółeczny ruch świętowania niedzieli jako formę zaangażowania świeckich różnych profesji – od parafian po samorządowców – przedstawił ks. dr Bogusław Wolański, dyrektor Wydziału Duszpasterskiego kurii legnickiej. Ruch jako nieformalna inicjatywa różnych środowisk na rzecz obrony świętości niedzieli powstał w diecezji legnickiej jesienią 2010 r.

### **15. Legnica – ruszyła szkoła stałego lektora i akolity**

W piątek 18 marca 2011 r. 27 mężczyzn rozpoczęło formację w trzyletniej Diecezjalnej Szkole Stałego Lektora i Akolity (DSSLiA).

Zjazdy wykładowe odbywać się będą cztery razy w roku, a oprócz tego są przewidziane ćwiczenia oraz dni skupienia. Pierwszy zjazd odbędzie się w Lwówku Śląskim.

DSSLiA wpisuje się w realizację trzyletniego programu duszpasterskiego „Kościół domem i szkołą komunii”. Kontekst wydarzeń pastoralnych realizowanych przez najbliższe trzy lata, staje się dla Szkoły swoją pomocą w odczytaniu myśli Kościoła służącej głoszeniu Chrystusa braciom i siostram.

Biskup legnicki Stefan Cichy erygował Diecezjalną Szkołę Stałego Lektora i Akolity w uroczystość Objawienia Pańskiego 6 stycznia 2011 r.

### **16. Kraków: Konferencja Ekumeniczna: Czy Eucharystia buduje Kościół? Miejsce i rola Eucharystii w życiu Kościoła**

Katedra Ekumenizmu Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie oraz Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów w Stadnikach k. Krakowa zorganizowały w czwartek, 17 marca 2011 r. w auli Wyższego Seminarium Duchownego w Krakowie konferencję ekumeniczną.

Obrady konferencji otworzył o. prof. dr hab. Zdzisław Kijas OFMConv (Watykańska Kongregacja ds. Kanonizacji, Katedra Ekumenizmu UPJP II w Krakowie). Po otwarciu referaty wygłosili: ks. prof. dr hab. Stefan Koperek CR (Kościół Rzymskokatolicki): *Kościelnotwórczy charakter Eucharystii: rzymskokatolicki punkt widzenia*, ks. mgr lic. Andrzej Gontarek (Kościół Polskokatolicki): *Eucharystia a Kościół w rozumieniu tradycji starokatolickiej*, ks. dr Henryk Paprocki (Kościół Prawosławny): *Prawosławne rozumienie związku Eucharystii z Kościołem*, ks. dr hab. Marek Uglorz (Kościół Ewangelicko-Augsburski): *Eucharystia a Kościół z perspektywy Kościołów*

luteranśkich i reformacyjnych oraz dr hab. Tadeusz J. Zieliński, prof. ChAT (Kościół Chrześcijan Baptystów): *Eucharystia a Kościół w optyce ewangelickich „Kościołów wolnych”*. Po referatach odbyła się dyskusja panelowa z udziałem prelegentów.

### **17. Wrocław: Sympozjum liturgiczne: Posługiwanie w liturgii. Refleksja nad Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej**

8 marca 2011 r. w auli PWT we Wrocławiu odbyło się sympozjum poświęcone refleksji nad posługami w liturgii w myśl *Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej* zatwierdzonego przez Konferencję Episkopatu Polski.

Powitania uczestników i wprowadzenia dokonali ks. prof. dr hab. Stanisław Araszcuk, prorektor PWT we Wrocławiu i bp dr Adam Bałabuch, delegat KEP ds. Duszpasterstwa Służby Liturgicznej.

Wygłoszone były następujące referaty: *Funkcje liturgiczne* (ks. dr Zbigniew Stokłosa), *Posługa lektora* (ks. dr Dominik Ostrowski), *Obrzędy błogosławieństw służby liturgicznej* (ks. dr Marek Kluwak), *Geneza powstania Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej* (bp dr Stefan Cichy, Przewodniczący Komisji KEP ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów), *Posługa akolity* (ks. prof. PWT dr hab. Stanisław Araszcuk) i *Formacja posługujących w liturgii* (ks. dr Stanisław Szczepaniec).

### **18. „Jak celebrować Misterium Eucharystii?” – Sesja formacyjna o Eucharystii**

W Centrum Formacji Duchowej Salwatorianów w Krakowie w dniach 4-6 marca 2011r. odbyła się sesja formacyjna poświęcona Eucharystii pt.: „Jak celebrować misterium Eucharystii?” Spotkanie prowadził abp Piero Marini, przewodniczący Papieskiego Komitetu ds. Międzynarodowych Kongresów Eucharystycznych, długoletni Mistrz Papieskich Ceremonii Liturgicznych i jeden z najbliższych współpracowników Sługi Bożego Jana Pawła II.

Koncelebrowanej Mszy świętej rozpoczynającej sesję przewodniczył ks. Krzysztof Wons SDS. Dyrektor krakowskiego Centrum Formacji Duchowej przywitał gościa z Rzymu. Przywołał doświadczenie Mistrza Papieskich Ceremonii Liturgicznych, który przez 18 lat towarzyszył Słudze Bożemu Janowi Pawłowi II i trwał przy Nim i z Nim przy ołtarzu Pana. Podkreślił również znaczenie obecności tak bliskiej Janowi Pawłowi II. Homilię w czasie Eucharystii wygłosił arcybiskup Piero Marini.

Tematy piątkowych i sobotnich konferencji wygłoszonych przez abpa Mariniego były następujące: 1) Jak celebrować Misterium Chrystusa; 2) Początki reformy liturgicznej w świetle mojego doświadczenia; 3) Podstawy reformy liturgicznej; 4) Celebrować w przestrzeni: główne miejsca celebracji; 5) Elementy strukturalne celebracji: wejście, złożenie darów, Komunia; 6) Liturgia, piękno i świętość.

Swoistym podsumowaniem wiedzy i doświadczenia mistrza papieskich ceremonii, którymi dzielił się z uczestnikami, jest to jego stwierdzenie: „Nie powinniśmy myśleć, że najpiękniejszą celebracją jest ta, w której wszystkie reguły zostają zachowane w sposób absolutny. Uszanowanie reguł samo z siebie nie gwarantuje piękna celebracji. Liturgię winno się sprawować sercem. Zależy ona od naszych uczuć, od wiary, z którą przyjmujemy Słowo Boże, od nawrócenia serca, które się w nas dokonuje, od

naszego spotkania z Chrystusem. Również przemiana serca, oprócz tego, co zapisane jest w regułach, nadaje wartość sprawowanej celebracji”.

Czas sesji weekendowej poświęconej Eucharystii, jak w czasie wszystkich spotkań formacyjnych w krakowskim Centrum Formacji Duchowej Salwatorianów, był czasem przeżywanym w pełnym milczeniu. Uczestnicy skupienia mogli w osobistej modlitwie rozważyć treści proponowane przez Księdza Arcybiskupa, jak również ewangeliczne opisy Ostatniej Wieczery wg św. Łukasza i św. Jana proponowanych przez ks. Krzysztofa Wonsa SDS.

Sobotniej Eucharystii przewodniczył ks. Roman Słupek SDS, odpowiedzialny w zarządzie Polskiej Prowincji Salwatorianów za sprawy formacji. Ksiądz arcybiskup Marini wygłosił homilię.

Ostatni, trzeci dzień, sesji formacyjnej o Eucharystii miał szczególny charakter. Prowadzący spotkanie arcybiskup Piero Marini podzielił się z uczestnikami spotkania osobistym doświadczeniem spotkań ze Sługą Bożym Janem Pawłem II. Już sama obecność w Krakowie jednego z najbliższych współpracowników Sługi Bożego, na dwa miesiące przed beatyfikacją Papieża Polaka, ale również możliwość wysłuchania jego świadectwa była szczególnym darem Opatrzności.

W niedzielne przedpołudnie arcybiskup Marini odpowiadał również na pytania. Uczestnicy prosili o podzielenie się doświadczeniem przeżywania celebracji razem z papieżem Janem Pawłem II. Jedno z pytań stało się bodźcem do tego, aby były ceremoniarz papieski podzielił się doświadczeniem swojego pożegnania z Janem Pawłem II na łożu śmierci.

Pozostałe pytania dotyczyły kwestii liturgicznych, jak np.: posoborowy powrót do Modlitw Eucharystycznych, z których korzystano w czasach Ojców Kościoła, ustawienie miejsca przewodniczenia w prezbiterium, gesty i postawy właściwe podczas modlitwy „Ojcze nasz”, przekazywania znaku pokoju oraz przyjmowania Komunii Świętej.

Posługę tłumacza podejmowała współpracująca z domami Centrum Formacji Duchowej w Krakowie i Trzebini pani Danuta Piekarz, italianistka i biblistka.

Weekendowe spotkanie w Szkole Sakramentów pt. „Jak celebrować Misterium Eucharystii?” zakończyło się uroczystą Eucharystią pod przewodnictwem księdza arcybiskupa Piero Mariniego, który wygłosił również homilię. Mszę Świętą sprawowaną w języku łacińskim koncelebrowało blisko 50 księży uczestniczących w sesji. Ogółem w spotkaniu udział wzięło 260 osób.

### ***19. Ośrodek Formacji Liturgicznej w Zawichoście.***

Ośrodek powstał z inicjatywy Księdza Biskupa prof. Wacława J. Świerzawskiego. Jego prowadzenie powierzone zostało Zgromadzeniu Sióstr Świętej Jadwigi Królowej Służebnic Chrystusa Obecnego, których charyzmatem jest posługa Chrystusowi obecnemu w Liturgii, zwłaszcza w sakramentach chrześcijańskiej inicjacji.

### ***20. Przedstawienie Lineamenta na 13. Synod Biskupów***

Przed synodem biskupów nt. nowej ewangelizacji przedstawiono 4 marca 2011 r. w watykańskim biurze prasowym dokument przygotowany do XIII Zgromadzenia Zwyczajnego Synodu Biskupów, zwany „lineamenta”. Synod ten obradować będzie w dniach 7-28 października 2012 r. i zajmie się nową ewangelizacją.

Tekst Lineamenta w różnych językach znajduje się na watykańskiej stronie internetowej. Ponieważ w kilku miejscach zawiera teksty związane z liturgią, dlatego na s. 42-45 publikujemy te fragmenty.

## **21. Niepokalanów: 24. Ogólnopolski Zjazd Egzorcystów**

„Internetowy Dziennik Katolicki” z 24 lutego 2011 r. informował: W Niepokalanowie zakończył się 24. Ogólnopolski Zjazd Egzorcystów. Uczestniczyło w nim około 90 duchownych. Podczas trzydniowego spotkania egzorcyci brali udział we wspólnej modlitwie i wymieniali się doświadczeniami związanymi ze swoją posługą.

Wśród uczestników zjazdu był znany demonolog o. Aleksander Posacki TJ. Pytany o przyczynę zła, jezuita powiedział, że z jednej strony wiąże się ono z odchodzeniem ludzi od wiary i modlitwy, a z drugiej mamy do czynienia z przemożnym wpływem subkultury, mediów, Internetu.

## **22. Liturgiczne nowości wydawnicze**

### **a. Księgi liturgiczne**

*Mszal rzymski dla diecezji polskich. Msze własne o świętych*, Dodatek III, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 2011, ISBN 978-83-7014-664-1.

### **b. Inne publikacje**

*Katecheza i liturgia w dialogu*, ks. Jacek Siewiora (red.), Wydawnictwo Biblos, Tarnów 2011, ISBN 978-83-733293-6-2.

*Bliżej Słowa... Nabożeństwa Słowa Bożego*, ks. Piotr Łabuda (red.), Wydawnictwo Biblos, Tarnów 2011, ISBN 978-83-733294-8-5.

Ks. Jacek Siewiora, *Kazania sakramentalne*, Wydawnictwo Biblos, Tarnów 2011, ISBN 978-83-733281-8-1.

*Maria Regina. Koronacje wizerunków maryjnych w II Rzeczypospolitej*, Aleksandra Witkowska (red.), Wydawnictwo Biblos, Tarnów 2011, ISBN 978-83-733291-0-2.

Ks. Rupert Berger, *Eucharystia - święto wspólnoty. Wprowadzenie do Mszy Świętej*, Wydawnictwo Homo Dei, Kraków 2011, ISBN 978-83-62579-09-9.

Antonio Rubino, *L'uomo in Cristo Gesù creatura sanabile. Il cammino quaresimale del battezzato verso i tre giorni santi*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2011, ISBN 978-88-209-8523-3.

A.M. Triacca, *Lo Spirito Santo nella liturgia e nella vita della Chiesa*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2011, ISBN 978-88-209-8538-7.

Jorge Medina Estévez, *Perche' devo andare a Messa la domenica?*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2011, ISBN 978-88-209-8544-8.

Ks. Alojzy Drożdż, *Homilie ślubne*, wydawnictwo Księgarni św. Jacka, Katowice 2011, ISBN 978-83-7030-788-2. Abp Piero Marini, *Jak celebrować Misterium Eucharystii?*, Wydawnictwo Salwator, Kraków 2011, CD Audio, ISBN 978-83-62929-09-2.

Elżbieta Ludwiczak, *Bierzmowanie sakramentem Ducha Świętego w ujęciu polskich*

*teologów posoborowych*, Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 2010, ISBN 978-83-89790-80-4.

Ks. Bogusław Nadolski, *Liturgika. Tom czwarty. Eucharystia*, wydanie II uzupełnione, Pallottinum, Poznań 2011, ISBN 978-83-7014-650-4.

Vinny Flynn, *7 Tajemnic Eucharystii*, Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne, Radom 2011, ISBN 978-83-7557-097-7.

*PASCHA z błogosławionym Janem Pawłem II*, Janusz Poniewierski (wybór i opracowanie tekstu), Wydawnictwo Salwator, Kraków 2011, ISBN 978-83-7580-222-1.

Ks. Jarosław Superson, *Historia stuły*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2011, ISBN 978-83-7505-727-0.

Krzysztof Porosło, *W głębi... Posługa i formacja animatora liturgicznego*, Wydawnictwo Światło-Życie, Kraków 2011, ISBN 978-83-7535-055-5.

Cesare Giraudo, *Stupore eucaristico. Per una mistagogia della messa attraverso i riti e le preghiere*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2011, ISBN 978-88-209-8501-1.

Aurelio García Macías, «*Presbiteros en cada Iglesia*» (Act 14, 23). *La plegaria de ordenación del presbítero en el Rito Bizantino-Griego y en el Rito Romano*, CLV Roma 2011.

Aa.Vv., «*la forma rituale del sacramento*». *Scienza liturgica e teologia sacramentaria in dialogo. (Atti della XXXVII Settimana di Studio dell'Associazione Professori di Liturgia 2009)*. CLV Roma 2011.

Johannes Gamperl, *Wielka tajemnica wiary. Żyć Mszą świętą*, Wydawnictwo Księży Sercanów, Kraków 2010, ISBN 978-83-7519-121-9.

Nicola Bux, *Come andare a messa e non perdere la fede*, Edizioni Piemme, Milano 2010, ISBN 978-88-566-1547-0.

Matteo Ferrari, *Fedeltà nel tempo. La spiritualità dell'anno liturgico*, Edizioni EDB, Bologna 2010, ISBN 978-88-10416167.

Attilio Vaccaro, *Dizionario dei termini liturgici bizantini e dell'oriente cristiano*, Edizioni Argo, Roma 2010, ISBN 9788882341374.